

AZERBAIJAN HALK PEDAGOJİSİNDE AİLE TERBİYESİ PROBLEMLERİ

Yetmiş yıllık Sovyet rejiminin verdiği zararlardan biri de terbiye sahasında emperyalist bir siyaset yürütmektir. Eski SSCB'ne dahil olan 140'a yakın halk için tek ve temeli Rus şovenizmine dayanan terbiye sistemi oluşturmak amacıyla çalışmalar yapıyordu. Bu politikanın gerçekleşmesine imkan verecek esas vasıtalardan biri, sosyal terbiyenin rolünü suni bir şekilde abartarak aile terbiyesinin önemini hiçe indirmek idi.

Bugün bağımsızlığını kazanmış Azerbaycan'ın en önemli görevlerden biri, belki de birincisi bazı manevi yaralar açılarak zayıflatılmış terbiye sistemini milli esaslar üzerinde temellendirmek ve yeniden kurmaktır. Milli terbiyeyi yeniden kurmanın, halkın asırlar boyu sınavarak kabul ettiği terbiyeye dönmenin en uygun yolu ise, fikrimizce, etnopedagojiye başvurmaktır. Her türlü sosyal sisteme, siyasi tesirlere rağmen halk, ana sütü ile, kanla, ruhuna uygun olan terbiye unsurlarını folklorunda, sanat eserlerinde, gelenek ve göreneklerinde koruyup saklayabilir.

Etnopedagojiye göre terbiye sisteminin en önemli kısımlarından biri de aile terbiyesidir. Azerbaycan Türklerinin hayatında aile terbiyesinin, önemini, toplumdaki yerini doğru anlayabilmek için, aileye, aile fertlerinin karşılıklı sorumluluklarına, aile terbiyesine etki eden etkenleri değerlendirmek gerekir. Başvuracağımız etnopedagoji örnekleri daha çok Azerbaycan'ın Nahçıvan bölgesine ait olduğundan aile terbiyesine etki eden etkenler içerisinde bu bölgeye ait özelliklerin çoğunlukta olacağı gözönünde bulundurulmalıdır. Nahçıvanlı aile ile Azerbaycan'ın diğer bölgelerinde yaşayan Türklerin aile yapısının esasında, hayat tarzında, terbiyenin niteliğinde köklü ayrılıklar bulunduğu düşünülmemelidir. Sadece, Nahçıvan'ın jeopolitik durumu, burada yaşayan halkın ahlaki yapısının sabitliği, akrabalık ilişkilerinde, aile ilişkilerinde kendine has bir takım özellikler yaratmıştır.

Azerbaycan Türkleri "Aile terbiyesi" kavramını iki anlamda kullanırlar: Birincisi, eşiyle birlikte çocuklarının terbiyesi ile ilgilenmek anlamında; ikincisi, kişinin ait olduğu aile, kavim, soya has, daha çok irsî özellikler taşıyan terbiye anlamındadır. Birinci anlamıyla aile terbiyesi kavramının, ikincisinden tamamen ayrılmış olmadığını kaydetmeliyiz. Daha açık söyleyecek olursak, ait olduğu kavmin ve soyun terbiyesini yetişen nesle

Prof. Dr. İsmail İSRAFILOĞLU
Nahçıvan Özel Ü. Rektörü

Azeri Türkçesinden Aktaran:
Zülfiye VELİBEYLİ

vermek asıl uygulama şeklidir. Bu açıdan bu yazıda "aile terbiyesi" ifadesiyle ikinci, yani kavramın daha geniş anlamını kastediyoruz.

Bu anlam üç önemli hakkı kapsıyor.

Aile terbiyesinin esasım ata soyu teşkil eder. Azerbaycan Türklerinde bu soy çok zaman "tayfa" kelimesiyle karşılaşılır. Örneğin, "Kerbelay-i Eli Tayfası", dendiğinde baba tarafından ait olunan büyük bir soy anlaşılır. Yeri gelmişken söyleyelim ki, 'tayfa'dan meydana gelmiş, büyük bir soy oluşturan kişiler eğer yedi nesil öncesine sahip değillerse, onlara soy denmez. Örneğin, "Esker uşağı", "Abbas uşağı" vs. denilir. Yani soy için "Yedi arka dönemin" olması gereklidir. "Yedi arka dönen" ifadesiyle kastedilen akrabalar: baba (dede), ata (baba), oğul (atanın çocuğu), neve (oğlun çocuğu), netice (nevenin çocuğu), körtükçe (neticenin çocuğu), yadica (körtükçenin çocuğu) ve itice (yadicanın çocuğu). Çocuklar dededen uzaklaştıkça onlara verilen adlar akrabalık derecesinin özelliklerini taşır. Örneğin, "netice" bir olayın, işin sonu, elde edilen ürün demektir. Yani netice soya ait irsi özellikleri tamamen kendinde taşıyan son kişidir, körtükçede bu özellikler zayıflamıştır, Osmanlı Türkçesiyle söylersek "bozulmuştur". Yadica, soy başkam hakkında ancak kulaktan dolma bilgiye sahiptir ve kendi de soya aitliğini hatıralarla tayin eder. "İtice" sözü yitmek, yok olmak anlamını verir. Yani nesil burada yok olur. İtice ile yeni bir nesil başlayabilir.

Aile terbiyesinde ata soyuyla tayin olunan diğer akrabaların da rolü çok büyüktür. Bu akrabalar şunlardan oluşmaktadır: Nene (atanın anası), emi (atanın kardeşi), bibi (atanın kız kardeşi), emioğlu (eminin erkek çocuğu- emioğlu her zaman kardeşle bir tutulur), emi kızı (eminin kız çocuğu).

Ailenin terbiyesinde rol oynayan akrabaların bir tarafı da 'ana terefdan' olarak adlandırılan akrabalarlardır. Bu akrabalar: Baba (ananın atası), nene (ananın anası), dayı (ananın kardeşi), hala (ananın kız kardeşi).

Üçüncü taraf hanım tarafı akrabalarıdır: Kaynata (hanımın atası), kaymana (hanımın anası), kayın (hanımın kardeşi), baldız (hanımın bacısı).

Azerbaycan Türklerinde yakın akrabalar hakkında fikir edinmek için bazı düşünceler hakkında bilgimiz olması gerekir. Bir eve gelin giden kıza o evde herkes "gelin" (küçüklerse bazen "gelinbaci"), bir evden kız almış erkeğe o evde "küreken" (küçüklerse bazen "emioğlu") diye hitap

ederler. Bir ailenin bütün kürekenleri birbiriyle "bacanak", bütün gelinlerse birbiriyle "kayın arvadı" olur.

Yukarıda aile terbiyesinde baba tarafının, çocuğun ait olduğu soyun rolü belirleyicidir demiştik. Burada her bir çocuğun terbiyesi için sorumluluk taşıyanlar:

Dede

Azerbaycan Türklerinde babanın babasına "baba", dedenin babasına "büyük baba", büyük babanın babasına "ulu baba", ulu babadan sonra ise dördüncü beşinci vs. baba denir.

Dede çocuklar için her şeyden önce günlük hayatta tavırlarıyla örnek olur, soyun kavmin başkanı olarak terbiyecidir. Çocuk gözünü açtığından itibaren dedeyi toplumun sözü dinlenen yaşlısı (ağsakkalı) gibi görür. Herkesin ona saygı gösterdiğini, onun bir sözünün, hatta babanın yanında bile, iki edilmediğine şahid olur. Dedelere aksakal gibi en zor problemlerin hallinde danışılır, onların bir sözü ile kan davaları bile kesilir. Bizim ilde "Ağsakkal olan yerde hêyr bereket olar" "Allahsız yerde otur ağsakkalsız yerde oturma" demişler.

Çocukların dededen aldığı esas ahlaki özelliklerden biri temkinlilikdir. Dede ailenin işine her zaman karışmaz, babanın sorumluluk alanına girmez. Küçük çocuklar sonsuz sorularıyla babadan daha çok dedeye danışır. Bu sorular dedenin sabrını taşır. Çocuk, dedenin kendine has yüce yerini koruyabilmesinin sırrının sabır olduğunu görür. Çocukların dedede şahit oldukları asıl özellik ise torununa gösterdiği dikkat ve samimiyetidir. Dedenin torununa olan sevgisi çok zaman kendi oğluna olan sevgisinden fazladır.

Dedenin terbiye işinde en büyük rolü onun baba ile ilişkilerinin çocuklara ahlaki tesiridir. Özellikle bu ilişki çocuklarda büyük küçük anlayışının gelişmesinin temelini oluşturur. Azerbaycan Türklerinin en mühim ahlaki özelliklerinden biri büyüğe saygıdır. Tarihe yazılmış atasözleri söylediklerimizi bir kez daha kanıtlar:

Böyük danışanı küçük götürer.

Böyük olan yerde küçük danışmaz.

Böyüyün üzüne ağ olanı toprak götürmez.

Böyüyünü tanımayanı heç kim tanımaz.

Böyük sözüne bakmayan böyüre böyüre kalar.

Böyüye hömet ele, sen de böyüyeceksen!

Böyüklerde güc olar, yalan olmaz.

Böyüksüz evde hêyr, bereket olmaz.

Böyüyün böyük yeri var, kiçiyin kiçik.

Böyütün büyük derdi var, kiçiyin kiçik.
Bereket harda var? Büyük olan yerde!
Yol böyüyündür, su kiçiyin. vs.

Nene

Hem babanın hem de ananın anasına nene denir. Ailenin yaşamında nenenin vazgeçilmez rolü vardır. Nene ailenin "ağbirçek" büyüğüdür. Ailenin korunmasında başka ailelerle ilişkisinde, gurur, şeref ve namusunun korunmasında dedenin "ağsakal"ın rolü ne kadarsa, soy içerisinde ilişkilerin açık ve örtülü düzenlenmesinde, soy üyeleri arasında birliğin korunmasında çok zaman aile bütçesinin verimli teşkilinde, ismet gibi konularda nenenin- "ağbirçek"ın rolü de o kadardır. Bazen öfkeli soy başkanını kızgın korkunç kararını, emrini ağbirçek nenenin yumuşak karakteri ustalıkla düşünülmüş yaklaşımla değiştirme, yumuşatma mümkün olur. Soy başkanlarının büyük siyasetçilerin ortadan kaldıramadığı anlaşmazlığı ağbirçek örtüsü kaldırır.

Çocukların gözünde ise nene son derece şefkatli, bütün istekleri yerine getiren, sorunlarının her türlü nazım çeken, bir çok masallar anlatan, nağmeler söyleyen, bulmacalar, oyunlar oynayan bir kişidir. Nenerler folklor örneklerinin canlı taşıyıcıları, halk terbiyesini bizzat uygulayan pratik öğreticileridir.

Baba ve Ana

(Ata ve Ana); aile terbiyesini bizzat yürüten, bunun için kavim ve toplum karşısında sorumlu olan kişiler baba ve annedir. Ailenin adı sanı, şerefi, kavim ve halk içindeki yeri baba ve anneye, onların birbiriyle, çocuklarıyla ve başkalarıyla olan ilişkisine bağlıdır. Anne babanın ailede yeri ve rolü bütün Türk topluluklarında aynı olduğundan bu konuları tekrarlayarak değerli okuyucuları yormak istemedik. Sadece, Azerbaycan Türklerinin tarih boyunca şekillenmiş aile terbiyesinde anne ve babanın rolü, zaman içinde istifade edilen usuller, etnopedagogik örnekler hakkında küçük bir özet vermekle yetindik.

Ailede ebeveynin, özellikle babanın yeri çok önemlidir. Azerbaycan'da her Türk mukaddes sözlerdeki bu ifadelere uymak zorundadır.

Ataya itaat Allah'a itaattir.

Atanın üzüne ağ olmak, Allah'ın üzüne ağ olmaktır.

Behişt anaların ayağı altındadır.

En rahat gapıdan behişte getmek isteyen şahs öz valdeylerinin rağbetini kazanmalıdır.

Aile terbiyesinin başarısı daha çok babaya bağlıdır. Baba ile evlatlar arasında çok sıkı bir ahlaki, manevi perde vardır. Evlat için bu perdenin arkası bir sır olarak kaldığından babasını kudretli, her şeye kadir, herkesten güçlü biri olarak görür, ismet perdesinin olması sebebiyle evlat, babanın imkanlarının, yeteneğinin sınırsız olduğunu düşünür.

Babanın otoritesini kurmasının ve korumasının çeşitli yolları vardır. Önce baba evlatlarıyla sık sık muhatap olup, onlara "ahlak dersi" denebilecek uzunca yorucu bıktırıcı öğütler vermez, söylemek istediğini daha çok kendi tavırlarıyla örnek olarak anlatır, ata sözleri ve rivayetlerle terbiye verir. Buna bir örnek vermek istiyorum: babam bayram akşamları akşam yemeğinin ardından terbiye edici hikayeler, rivayetler anlatırdı. Böyle sohbetler "bayramdan-bayrama" olduğundan herkes, annem, kardeşlerim, gelinler kürekenler dikkatle dinlerlerdi. Evimize yeni gelin geldiği yıl bayram akşamı babamın anlattığı rivayeti olduğu gibi aktarıyorum:

"Doğunun en ünlü ve saygıdeğer şahsiyetlerinden biri Şeyh Sadi'dir. Bir gün mescitte ona: Ey Şeyh, sana bu kadar saygı gösterilmesinin nedeni nedir? diye sormuşlar. Sadi cevap olarak "Vallahi ben de bilmiyorum. Şunu biliyorum ki, evlendiğimiz ilk günden itibaren ben kapıdan içeri girdiğimde hanım ayağa kalkardı, sonra çocuklarımız oldu. Onlar da büyüdüklerinde annelerine bakıp ben geldiğimde ayağa kalkarlardı. Bir gün komşunun hanımı bize gelmişti. Ben içeri girdiğimde ev halkıyla birlikte o da ayağa kalktı. O hanım eşine anlatmış. Ben mescide girdiğimde o erkek ayağa kalktı, onunla birlikte bütün mescitte bulunanlar bana hürmet ederek ayağa kalktı. Öyle zannediyorum ki saygıyı böyle kazanmışım" der.

Tabi ki bu bir rivayettir. Sadi kendi derin zekası ve hareketleriyle ün kazanmıştır. Ama Sadi derin zekasıyla sonraki nesillere, aile reisinin halk arasında saygınlığının ilk önce, onun ailesi, hanımı, çocuğu ile ilgili olduğunu böyle anlatmış.

Babamın bu hikayesinin üzerinden yirmi sene geçmiş olmasına rağmen mutlu birer aile kurmuş kardeşlerim, gelinler ve kürekenler bu hikmetli öğüdü kendi evlatlarına anlatırlar.

İkincisi, baba her tür küçük hata için evladını uzun uzadıya kınamaz, ona yanlışım örnekle veya annesinin vasıtasıyla anlatır. Doğu'nun büyük dü-

şünürü 13. asırda yaşamış olan Hoca Nasireddin Tûsi, "Ahlak-i Nasiri" adlı eserinde evlat terbiye eden babaya hitaben: "Çok konuşmayı adet edip, her şeyi yasak etmekten çekinmek gerekir, bu yüzüzlüğe, küserek o işi bir daha yapmaya sevkeder... Çocuk öğüt dinlemekten bıkar, usanır, "korkak" olmadığını göstermek için kötü işlere başlar. Belki de daha ince kötü hilelere baş vurur!" diyor.

Üçüncüsü, baba çocukların yaşına ve gücüne uygun isteklerde bulunup, onun bu görevleri yerine getirişini ve sonuçları kontrol eder. Kontrol edilmiş sonuç mutlaka değerlendirilir. İyi hareket sevgi ve şefkatle övülür, kötü hareket ise eğer ikinci kere tekrarlanmışsa kınanır.

Dördüncüsü, babanın şahsi örneğidir. Çocuklar her zaman babanın kendinden büyüklere nasıl saygı gösterdiğini duyarlar. Doğru konuşup her şeyi olduğu gibi anlatır mı? Sözünde durur, söylediğini yapar mı? Affetmeyi başarır mı? vs.

Ana, dünyada en yakın insandır. Azerbaycan Türklerinde böyle bir deyim var: "Dünyada atadan kudretli, anadan doğma, bacıdan mehriban, kardeşten möhkem arka heç kes ola bilmez". Çocukların yetişmesinde, birinin baba gibi hareket etmesi beklenebilir, ama annenin yerini kimse tutamaz. "Uşak atadan yok (değil), anadan yetim kalır" demişler. Ünlü şairimiz Cêfêr Cabbarlı'nın söylediği gibi:

Eğer bütün beşeriyet edüvvi-canım ola,
Ürek süğüt elemez aldıgı metanetten.
Ricavü hêvfe mekan vermerem ger alimler
Mîni il de vèz edeler dehşeti-giyametten.

Pelenkler tuta dövürüm, çekinmerem esla,
Ve ya ki, vè'd edeler dövletî-cahamı mene
Ki, bir kese baş eyip iczimi beyan eyleyim,
Eyilmerem ne ki, yer, verseler semanı mene,

Yanımda ger dura cellat elinde şemşiri,
Ölüm gücile mene hökm ede olun teslim,
Eğilmerem yine haşa! Ölüm nedir ki, onu
Gücile halka hegirane eğilyim te'zim?

Cananda yok ele bir güvve baş eğim ona men,
Feget ne güçlü, zeif birvücut var, ya hu,
Ki, hazıram yıkılıp haki-payine har gün,
Öpüm ayağını icızı ile Kimdir o? Nedir o?

Ana! Ana! .. O adın karşısında bir kultek
Hemişe secdeded olmak mene feharetir;
Onun elile bela behrine yuvarlansam,
Yene heyal ederem bezmi-istirahettir.

Es, ey külek bağır ey behri-biaman, lepelen!
Atıl cahana sen, ey ıldırım alış, parla!
Gürulda, tagi-semavi, gurulda, çatla, dağı!
Sen, ey güneş, yağışın yağdır, ey bulut, ağla!

Bunlar mene eser eyler mi? Mütleğa yok! Yok!
Feget ana! O muggeddes adın gabagında.
O pak bağırna bassın meni, desin laylay,
Tebessüm oynadarak titreyen dodağında .

Bütün vücudun eser, ruhun eyleyer pervaz,
Uçar semalarda o alemi-heyalatda.
Yatar, öler bedenim, nitikden düşer bir söz:
Ana.. ..Ana... Sene men rahibem itaette!..

Aile terbiyesinde annenin vazgeçilmez rolü çocuklara daha yakın olmasından ileri gelir. Çocuk öz ana dilinin şirinliğini ana ninnisinden, okşamasından duyar:

Yük üste goydum tası,
İçinde kavurması,

Sen böyü, çekim nazım-
Yat, bala, bendim,laylay!
Şekerim,gendim,laylay!

Çoban, çağır koyunu,
Çoktur çarkın oyunu.
Birce görüm toyunu-
Yat, bala, bendim, laylay!
Şekerim, gendim, laylay!

Ter gonçalı butasan,
Her kamına çatasan.
Koynumdaca yatasan-
Ay bala, bendim, laylay!
Şekerim, gendim, laylay!

Her şeyden önce anne her hareketi, günlük tavırları ile babanın nüfuzunu korumaya çalışır. Bunun için annenin çocuklardan istedikleri ile babanın istedikleri çakışmalıdır. Çocuğun her ciddi hareketi konusunda babaya hesap verse de, evladının küçük şımarıklıklarını bazen güya gizler. Bazen görmezlikten gelir. Çocuklar ailede herkesin yerini, ilişkilerinin korunmasını da bizzat anadan öğrenir. Ailede baba ile annenin yeri, rolü hakkında etnopedagoji örnekleri sayısızdır. Biz burada idrak hazinesi olan atasözlerinden bir kısmına bakalım:

Ata ananın sözüne bakan "neyleyim?" demez.
Ata ana sözüne bakmaya külhanada yatar.
Ata anasına hêyrı olmayanın heç kese hêyrı olmaz.

Ata malına göz diken mal-dabarsız kalar.

Ata oğul savaştı, ebleh ona inandı.
 Ata olmayan ata gedri bilmez.
 Ata çöreği-meydan çöreği, oğul çöreği-zından çöreği!
 Atanı, anam görmeseydim, özüne han deyerdim.
 Atalar sepen oğullara mirastır.
 Atalar sözü Kuran'a girmez, amma Kuran yanınca geder.
 Atalar sözünü tutmayanı biyabana atarlar.
 Atamla atanı deyince, özümle özünü de.
 Atan soğan, anan sarımsak, sen hardan oldun gülmeşeker?
 Atanın duası ananın ahı.
 Ana kızına taht verir, ata kızına baht.
 Anasına bak, kızım al, gırağına bak bezini al.
 Ana kimi yar olmaz, ölkem kimi diyar.
 Ana evin direğidir.
 Ana sebri büyüktür.
 Analı kuzu, kınalı kuzu.
 Analı kızın özü böyüyer, anasız kızın sözü.
 Ana bala ucundan özünü oda yakar.
 Anam ele çoh bilir ki, kündenı hırda tökür, atam da ele çoh bilir ki, ikisin birden bükür.
 Ananın eziz oğlu hammal olar.
 Ananın ilki olmaktan dağlarda tülkü olmak daha yahşidir.
 Anası durmuşken, dayenin bağı çatlayır.
 Anası çihan ağacı gızı budak budak keser.
 Anasından gabak düşen gulunu kurt yeyer.
 Anasızın bitmez işi danlağa kalar.
 Anadan olmayan gardaş sayılmaz.
 Anası turp, balası şelğem.
 Ananın aşu, tendirin başı.
 Ata yumaklanar, oğul budaklanar.
 Ata gözdür, oğul gözün ışığı.
 Atana hörmət egle- oğlun da sana hörmət eder.
 Ata olmak asandır, atalık eylemek çetin.
 Ata olmak kocalık elameti değıl.
 Ata hakkı övlada mirastır.
 Atadan kalan mal yanan şama benzer; eriyip eriyip kurtarar.
 Ata evinde- ögey ana, er evinde- kayın ana.
 Ata malından mal olmaz, özün gazanman gerek.

Evlad

(Övlad);Aile terbiyesini, "Terbiye eden" ve "terbiye edilen" olarak iki kısma ayırırsak, evlat, terbiye edilenlerin ilkidir. Azerbaycan halk peda-

gojisinde evlat terbiyesi, evlatlık borcu gibi problemlerin önemine defalarca değinilmiş "Övladım ezizdir, terbiyesi ondan da ezizdir" diyerek ulu atalarımız terbiye işine çok değer vermişler.

Ailede erkek evlada "oğlum", kızlara ise "kızım" denilir ve bunların her ikisi aynı sevgiyi görür. Halk pedagoji örneklerinde oğlanlar ve kızların terbiyesi konu olarak ayrılrsa da, önem açısından eşittir. Masallarda destanlarda ve efsanelerde güç, kuvvet, yetenek, sadakat, mücadelecilik, cesaret, liyakat gibi özelliklerde bazen kızlar oğlanlardan hatta üstün gösterilir. Ama soyun sürdürücüsü olduğundan her ana-baba özellikle oğul sahibi olmayı arzu ederler.

Eğer ailede oğlan çoksa, anadan ilk doğan "büyük kardaş" , ikinci "ortancıl kardaş", sonrakiler "üçüncü", "dördüncü" vs. sonuncu ise "kiçik kardaş" olarak adlandırılır. Nahçıvan'ın bazı köylerinde büyük kardeşe "dadaş" diye de hitap ederler. Kardeşler arasında çok büyük disiplin vardır. Büyük kardeş baba vekili sayılır ve babadan sonra bütün kardeşlere babalık etmek zorundadır.

Genellikle, aile terbiyesinde "evlatlık borcu anlayışının idrak edilmesine çok dikkat edilir. Her evlat, ailesine, anne babasına, vatanına ve halkına karşı sorumlu olduğunu anlamalıdır. Nasireddin Tûsi bazı sözlerinde bu konuda değinmekte ve: "böylece, Allah'a borcunu yerine getirdikten sonra, anne baba hakkını yerine getirmek, onları düşünmek dertlerine ilaç bulmaktan daha büyük bir fazilet olamaz. Bu hakkı yerine getirmek, önceki borcu vermektten daha önemlidir, çünkü Allah kendi verdiği nimetler karşılığında mükafata ihtiyaç duymaz, anne babanın ise buna büyük ihtiyacı vardır, bütün ömürleri boyunca evlatlarının büyüüp ellerinin bir yere ulaşmasını ve onlara yardımcı olmalarını büyük arzusuyla beklerler" demektedir.

Ailede, anne babanın evladına sevgisi doğal, evlatların anne babaya sevgisi iradidir. Bundan dolayı da evladın anne babaya yardımından daha çok bahsedilir.

Azerbaycan halk pedagojisinde bu söylenenlere ait yeteri kadar materyaller vardır. Evlat hakkında atasözlerinden örnekler vererek bu düşünceleri tamamlamak istiyorum.

Oğul arhadır, gız yaraşığdır.
 Oğul bed evlad olsa, öldürer derd atanı.
 Oğlandır-ohdur, her evde yohdur.
 Fersiz oğuldan gız yahşidir.

Oğlanı kamal ile, gızı camal ile. Oğlum oğul olsun, ona tapılmayan gız olsun. Oğlana balacalıgda gız veren çoh olar. Gız ağacı, goz ağacı, her gelen bir daş atar. Gız ağacı, goz ağacı, sındırarsan yoh elacı. Gız alan közüle banmasın, gulağı ile eşitsin! Gız gapısı şah gapısı, mini geler, biri razı ge-

der!

Gız- gızıl alma, gızı gözden salma. Gız gızıldır, gedrini bilsin gerek. Gız dediyyin ağacdakı almadır, kim salar, o da aparar.

Gız evlerde tanınar, ipek dezgahda.
Gız yükü- düz yükü!
Gız göçeri güşdür.
Gız özge amanatıdır.
Gız özge çırağını yandırar.
Gızı otağıya (evi olana) yoh, papaglıya ber.

Gızı özbaşına goysan, ya halvacıya geder, ya zurnacıya.

Gız anadan, gorhmasa öyüd almaz.

Gız anadan olanda, gözünü açar, deyer: -bura bizim ev deyil!

Gızdır-gızıldır, oğlan neçohdur.

Gızı anası öyreder.

Gızı vermisen, özüne oğul gazanmısan.

Gızsız ana, düzsüz ana.

Yeddi fersiz oğuldan bir ferli gız yahşidir.

Analı gızın işi görüner, anasız gızın dişi.

Oğul atadan görmeyince süfre çekmez.

Oğul atanın görşenini çeker.

Oğul on iki yaşında ya keher atda gerek, ya yer altda.

Şuurlu oğul neyler ata malım, şuursuz oğul neyler ata malını. .

Oğul dayıya, gız halaya çeker.

Oğlum oğul olsun, kol dibi evim.

KAYNAKLAR

ÈLİYEV, İ. İ.

1995

**Etnopedagoji
Materiyalların
Terbiyesi Ehemmiyeti,**
Azerneşr, Bakı.

ATALAR SÖZÜ

1981

Yazıcı Neşriyyatı, Bakı.

ATALAR SÖZÜ

1949

Haz. E. Hüseyinzade,
Bakı, Azerneşr.

-

1989

Hace Nasirèddin Tûsi:
Ehlagi-Nasiri, Elm
Neşriyyatı Bakı.